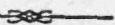

ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ.*

Νά παραγάγῃ τις αὐτὴν ἐκ τοῦ φθίνω. θὰ καταστρέψῃ πᾶσαν ικανοποιητικὴν ἔννοιαν. Ἡ προσέγγις ὅμως αὐτῆς πρὸς τὸ ἱθιμὸν, ἀρμόζει κατὰ πάντα καὶ ὡς πρὸς τὸν φωνηεντισμὸν, καὶ ὡς πρὸς τὴν σημασίαν. Καὶ οἱ δύο ὅροι: ἄργος = χώρα ἰδιόκτητος τοῦ βασιλέως ἢ τοῦ λαοῦ, καὶ φθίνω = χώρα κειμένη ὑπὸ ἐξουσίαν ἑτέρου, εἶνε σχεδὸν ὁμοιοσήμαντοι. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἀμφότερας εὐρηται ἡ Ἑλλάς = πέριξ κειμένη χώρα, ἐξαρτωμένη, ἀλλ' αὐτόνομος.

Πραγματικῶς ἐκ τοῦ διηγήματος τοῦ Φοίνικος I. 447) φαίνεται ὅτι ἐν τῇ Ἑλλάδι τοῦ Ἀχιλλέως ἐκυβέρνην διάφοροι βασιλεῖς, ἐξαρτώμενοι ἐκ τοῦ βασιλέως τῆς Φθίνος. Ἐκ τῆς παραλληλίας τῶν δύο ἐκφράσεων: ἄργος καὶ φθίνω, συμπεραίνομεν ὅτι τὸ Πελασγικὸν Ἄργος, πιθανῶς εἶνε ἑτέρα τις ὀνομασία τῆς Φθίνος. Καθὰ καινὴ ὀνομασία, τίθεται αὕτη ἐν ἀρχῇ τῆς ἀριθμύσεως τῶν λοιπῶν χωρῶν καὶ πόλεων τοῦ Ἀχιλλέως. Ὁ γράψας τὸν «κατάλογον τῶν νεῶν», πιθανῶς ἐπωφελήθη πολλῶν ποιητικῶν πηγῶν, ἐν τινὶ τῶν ὁποίων θὰ εὕρειν ἴσως τὴν ὀνομασίαν τοῦ βασιλείου τοῦ Ἀχιλλέως: Πελασγικὸν Ἄργος, ἐν ἑτέρα δὲ τὴν ὀνομασίαν: Φθίνω, καὶ μὴ νοήσας τὴν ταυτότητα αὐτῶν συνέδεσε τὴν μίαν πρὸς τὴν ἑτέραν. Διὰ τὸ Ἄργος τοῦτο ἐκλήθη πελασγικόν, εἶνε ἐπίσης σκοτεινὸν ζήτημα, ὡς καὶ τὸ τῆς κλήσεως τοῦ Δωδωναίου Διός: πελασγικοῦ. Ἀμφότερα ταῦτα βεβαίως οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν Πελασγιώτιδα, τὴν μέσθην μερίδα τῆς Θεσσαλίας, διότι αὕτη ἔκειτο μακρὰν τῶν κτήσεων τοῦ Ἀχιλλέως καὶ ἐκτὸς τούτου, αὕτη ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν νεῶν ἐπιγράφεται ἑτέρους βασιλεῦσι κατὰ μερίδας.

Τὸ περὶ τῶν Πελασγῶν ζήτημα ὡς γνωστὸν, εἶνε τόσον συγκεχυμένον, ἥδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἡρόδοτου, ὥστε ἀσθενέσταται ἐλπίδες ὑπάρχουσι περὶ τῆς πλήρους αὐτοῦ ἐξακριβώσεως. Πάντες οἱ συγγραφεῖς οὐχ ἥττον συμφωνοῦσιν ἐν τῷ ὅτι ἡ Θεσσαλικὴ Πελασγιώτις, ἐκλήθη οὕτω, διότι κατεκλήθη ποτε ὑπὸ τῶν Πελασγῶν. Τοιαύτη ἀπλὴ ἐξηγήσις, δυνατόν ν' ἀναχθῇ καὶ μέχρι τοῦ Πελασγικοῦ Ἀργους. Περὶ τῆς ὀρίκῃς σημασίας τῶν Πελασγῶν ἢ περὶ μιᾶς τῶν σημασιῶν τῆς πολυσημάντου ταύτης λέξεως ὑπάρχει τις δεῖξις παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ (Χίος) πιθανῶς δανεισθεῖσα παρὰ τοῦ Ἀπολλοδώρου. Ἐν αὐτῷ δεικνύεται ὅτι οἱ Πελασγοὶ εἶνε μία τῶν ὀνομασιῶν τῶν ὑποχειρίων, ὡς οἱ εἰλωτες, πενέσται κ. ἄλ. Ὑπὸ τοιούτων δούλων ἢ ἐργατῶν (πενέσται) πραγματικῶς κατ'ἐκεῖτο ἡ Πελασγιώτις ἅπασα, ἐξαιρέσει τῶν πόλεων, ἐν αἷς κατ'ἑκὼν οἱ ἄρχοντες αὐτῶν Θεσσαλλοὶ. Τοιαύτη τάξις, ὡς γνωστὸν, ἐπεκράτει καὶ ἐν ταῖς κτήσεσι τῶν Δωριέων, ὡς ἐν Σπάρτῃ καὶ Ἀργεῖ, ἐπίσης ἐνίοτε καλουμένῳ πελασγικῷ κ. ἄλ. Τὸ βασιλεῖον τοῦ Ἀχιλλέως, ὡς φαίνεται, ἐχρησίμευεν ὡς τύπος τῶν θεσσαλικῶν βασιλείων, ἰδρυμένων κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς κατακτήσεως. Ἡ τριπλῇ διαίρεσις τῶν κατοίκων (ἀρχοντες, περίοικοι, δοῦλοι)

συμπίπτει πρὸς τὴν τῶν: Μυρμιδόνων, Ἑλλήνων καὶ Πελασγῶν. Ἄλλ' εἶνε ἀπίθανον ἂν ποτε ὑπῆρξε τοιοῦτον μυρμιδονικὸν κράτος. Ἡ Φθίν τοῦ Ἀχιλλέως συμπίπτει πρὸς τὴν Φθιώτιδα, διὸ καὶ ἐν αὐτῇ ζῶσιν οἱ Ἀχαιοὶ (B. 684), οἱ τελευταῖοι ἱστορικοὶ κάτοικοι τῆς Φθιώτιδος. Οὐχ ἥττον ἐν τινὶ μέρει τῆς Ἰλιάδος (N. 685) ἀπροσδοκῆτως ὅλως ὑπὸ τὸ ὄνομα Φθίοι, ὑπονοοῦται οὐχὶ τοῦ Ἀχιλλέως ὑπήκοοι, ἀλλὰ τοῦ Πρωτεσίλαου, βασιλέως τῆς Φυλακίης, πόλεως τῆς Φθιώτιδος, ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι ἡ Φθίν ἦν μέρος τῆς Φθιώτιδος. Ἀλλὰ τοιαύτη εὐρυνσις τῆς Φθίνος εἶνε ἥδη προφανὴς ἀπομάκρυνσις ἐκ τῆς πραγματικῆς γεωγραφίας, ἡ πλήρης δηλονότι συνταύτισις τῆς Φθίνος, πρὸς τὴν Φθιώτιδα. Ἡ πρώτη πρὸς τοῦτο ἀπόπειρα ἐγένετο κατὰ τὴν ἑνεκα τῆς ὁμοφθογγίας τοποθέτησιν τῆς ἀορίστου (Φθίν) κτήσεως τοῦ Ἀχιλλέως, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Φθιώτιδι. Ἡ Ἑλλάς χρησιμεύουσα ὡς τις συμπληρωσις τῆς Φθίνος, συνεμερίσθη πιθανῶς τὴν τύχην αὐτῆς καὶ μετ' αὐτῆς συνεταυτίσθη πρὸς τὴν Θεσσαλικὴν Φθιώτιδα. Ἐκφράζοντες τοιαύτην προϋπόθεσιν, βεβαίως, ἑνεκα τῆς στερησεως πληροφωρίων περὶ τῆς προϊστορικῆς γεωγραφίας, δὲν δυνάμεθα οὐχ ἥττον ν' ἀρνυθῶμεν τὴν πιθανότητα ὑπάρξεως κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τοιαύτης χώρας παρὰ τὰ ὅρια ἢ καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Φθιώτιδος. Ἄλλ' ὑπῆρξεν ἢ δὲν ὑπῆρξε τοιαύτη Ἑλλάς, ἐκ τούτου δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξαχθῇ τι σπουδαῖον ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τί ἰδίᾳ ἠννούνουν ὑπὸ τὸν ὄρον Ἑλλάς.

Φθάσαντες εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐν στενωτέρα σημασίᾳ ἡ λέξις Ἑλλάς προσήγγιζεν εἰς τὴν ἔννοιαν «πέριξ κειμένης χώρας» ὀφείλομεν ν' ἀποδείξωμεν τοῦτο καὶ διὰ τῶν δεδομένων τῆς γλωσσολογίας. Ἡ ἔτυμολογία τῶν λέξεων Ἑλλάς καὶ Ἑλληνες οὐχ ἅπασι προὐκάλεσε τὸ ἐνδιαφέρον ἐπιστημονῶν φιλολόγων. Ἐκ τῆς φιλολογίας τῆς τελευταίας δεκαετηρίδος ἡμεῖς γινώσκομεν τρεῖς ἀποπειράς τῆς ἔτυμολογικῆς παραγωγῆς τῶν λέξεων τούτων. Ὁ Μπέρκιος τὴν λέξιν Ἑλλάς ζητεῖ ν' ἀνεύρῃ ἐν λακωνικῇ τοπικῇ ἐκφράσει: Ἑλλά, Sella, τὴν λέξιν Ἑλληνες μετέφρασε=die Seschaffen. Δευτέραν ἔτυμολογίαν προέτεινεν ὁ Κούρτιος, προσεγγίςας τό: Ἑλληνες πρὸς τὴν ῥίζαν svel, καίειν, λάμπειν, ὁπόθεν παράγονται καὶ σέλας, σελήνη, ἐλάνη. Ὡς συμπέρασμα θὰ ἐξηγέτο βεβαίως λίαν κολακευτικὴ διὰ τοὺς Ἑλλήνας ὀνομασία, ἐκλαμπρότατοι, illustres! Τὴν νεωτάτην ὅλως πρωτότυπον ἀλλὰ καὶ παράδοξον ἐξηγήσιν ὀφείλομεν εἰς τὸν Μελλενδόρφιον (Euripides Heracles I. σελ. 258). Προσελκυσθεὶς οὗτος, φαίνεται, ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν λέξεων: Σελλός, Ἑλλός, Ἑλλοπίν, πρὸς τὰς λέξεις: Ἑλλός (Ἑλλοψ, (πρόβλ. ψελλίψειν σελλίξιν) ἐθεώρησε δυνατόν νὰ παραχθῇ ἐντεῦθεν τὸ ὄνομα Ἑλλήνες! Τὰ βόρεια φύλα, ἐν οἷς καὶ οἱ Δωριεῖς, ἐπιπεδόντα κατὰ τῆς μέσης καὶ δυτικῆς Ἑλλάδος, τοὺς ἀρχαίους κατοίκους αὐτῆς, προγόνους Αἰολέων καὶ Ἰώνων, ἐκάλεσαν Ἑλλήνας=ψελλίζοντας, συνεπείᾳ δυσχερείας τῶν τελευταίων πρὸς κανονικὴν συνενόησιν μετὰ τῶν νεοελθόντων ἐποίκων κατακτητῶν! Ὁ συγγραφεὺς ἠναγκάσθη ἐν τούτοις νὰ εἰπῃ: «παράδοξον πῶς αὐτοὶ οἱ Ἑλλήνες ἐκάλουν ἑαυτοὺς Ἑλλήνας τ. ἔ. διὰ κλήσεως, κατ' ἔννοιαν ταυτιζόμενης πρὸς τὴν λέξιν βάρβαρος (ψελλίζων) καὶ ν. ἔ.

*) Ἰδε ἀρ. 14, σελ. 265—268.

μετὸ (ψελλίζων), ὡς οἱ Σλάβοι ἀπεκάλεσαν τοὺς γείτονας αὐτῶν Γερμανοὺς». Νομίζομεν ὅτι δέον νὰ μὴ προστεθῇ τι ἕτερον εἰς τὴν τοῦ συγγραφέως deductio ad absurdum. Εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ εὐφυοῦς συγγραφέως δὲν ἐπῆλθε νὰ βεβαιώσῃ τοῦλάχιστον τὴν ἰδέαν του διὰ τῆς ιστορικῆς πραγματικότητος, ἀλλ' ἠρκέσθη εἰς ἐκφράσιν ἀπορίας. Οἱ Ἕλληνες παρὰ τοὺς διαλεκτικούς ιδιωτισμούς κάλλιστα ἠννόουν ἀλλήλους. Οἱ πρέσβεις τῶν Ἀθηνῶν ἐν Σπάρτῃ καὶ οἱ τῆς Σπάρτης ἐν Ἀθῆναις καθίσταντο καταληπτοί, ὁμιλοῦντες ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ γλώσσῃ. Ἀρχαιότερον, ὅτε δὲν ὑπῆρχον τοιοῦτοι καὶ τοσοῦτοι ιδιωτισμοί, κατ' οὐδένα τρόπον δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἠννόουν ἀλλήλους, διό καὶ ἡ παραδοξοτάτη πρὸς τὸν Μελλενδορφίου, εἶνε ἀδάσιμος, ἀλλὰ καὶ ἀσεβὴς ὕβρις πρὸς τὸν καλλιερημονέστερον τῆς ἀρχαιότητος λαόν. Ἡ ἀπειρία ἐν τοῖς ἐτυμολογικοῖς ζητήμασι βεβαίως δὲν εἶνε σπανία παρὰ τοῖς ἀντιπροσώποις τῆς κλαδικῆς φιλολογίας καὶ συνήθως ἔχει ἀφορμὴν τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὴν σύγχρονον γλωσσολογίαν καὶ τὴν μεθοδολογίαν, ὃ δὲ Μελλενδορφίος ἐπελήφθη τῆς τυχούσης φωνητικῆς πιθανολογίας· ἀλλὰ πρὸς ἐπιτυχήν ἐτυμολογίαν ἀπαιτεῖται οὐ μόνον ἡ παρατήρησις τῶν φωνητικῶν κανόνων ἀλλὰ καὶ ἡ κρίσις τοῦ ὀρθοῦ λόγου.

Ὁ διττός τύπος Σελλά Ἑλλάς καὶ ἡ κλῆσις τοῦ Διὸς καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἐν Σπάρτῃ, Σελλάνιος καὶ Σελλανία (ἂν εἶνε βεβαίως ἀληθὴς ἡ ἀνάγνωσις αὕτη καὶ οὐχὶ Συλλάνιος καὶ Συλλανία) δὲν ἐπιτρέπει ἀμφιβολίαν οὐδεμίαν ὅτι καὶ ἐν ταῖς λέξεσιν Ἑλλάς καὶ Ἑλληνες τὸ δασύ πνεῦμα προῆλθεν ἐκ τοῦ δ. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρχικὸν σῖγμα συχνάκις ἀναφαίνεται ἀποτέλεσμα διαφόρων φωνητικῶν μεταβολῶν, διό καὶ δύναται νὰ προέλθῃ ἐκ δσ, δφ, δj, tj, θj kj, ἢ καὶ ἐκ συνθετωτέρων, παράδειγμα τῶν ὁποίων δύναται νὰ χρησιμεύσῃ τὸ ψελλός, σελλίζω, Ἑλλάς. Τοιαῦτα ὅμοια παραδείγματα, τῆς μεταβολῆς τῶν ἀρχικῶν φωνῶν τῶν λέξεων, βασίμως ἐμελετήθησαν ὑπὸ τοῦ Κρεμτσερού (ἐν Zeitschrift für vergl. Sprachforschung 31, σελ. 412). Οὗτος ἐπέτυχε νὰ ὀρίσῃ τρεῖς κανονικὰς μεταβολὰς καὶ μεταβολὰς φωνέντων οὐ μόνον ἐν τῇ ἑλληνικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἰνδοευρωπαϊκαῖς γλώσσαις. Πρῶτη ἰσχυρὰ βαθμὶς — ksh ἑλλ. ξ, ψ, χθ, φθ, κτ, πτ—διετηρήθη ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ τῇ σανσκριτικῇ καὶ ἀρχαίᾳ ἱρανικῇ, ἐν ταῖς λοιπαῖς δὲ ἡ τάξις τῶν γραμμάτων ὑπάγεται ὑπὸ τὴν σύνδεσιν sk, sp. Δευτέρα βαθμὶς εἶνε τὸ ἀπλοῦν s, ἢ δὲ τρίτη ἀπαντᾷ ἐν μόνῃ τῇ ἑλληνικῇ, ἐνθα τὸ ἀρχικὸν σῖγμα συνήθως μετετρέπετο εἰς h (δασύ πνεῦμα). Ὡς παράδειγμα τούτου φέρομεν τὰ ἑξῆς:

A.	B.	Γ.
ξύν.	σύν.	ύν.
ξύλον, ξύλινος.	σύλος, σύλινος.	ύλν.
ξυρός.	γεργ. sür λατ. suras.	
ξέω, ξόανον.	σοάνν.	
ekp. kshivati	διάλογ.	
ψίνεσθαι.	σινάς.	ινώμενος.
ψέγω.	ἀσεκτος.	
ψάω.		ἄνω.
φθίνω kshi	situs	
ἄρντος rkshas	ursus	

Οὕτως, ἐὰν ὁ τύπος Σελλοὶ Σελλάνιος ἀφ' ἐνὸς καὶ Ἑλλάς καὶ Ἑλλαν παρίσταντο ὡς δευτέρα καὶ τρίτη βαθμὶς, ὁμοίως δὲ ἐκπτώσεως, τότε ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἰσχυρᾶς βαθμίδος πρὸ παντὸς ἔδει ν' ἀναμεινῶμεν τὸ ἑλληνικὸν ξ, ψ ἢ ἐν ταῖς λοιπαῖς εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις sk—sp. Ἐν τούτοις τοιαῦτη τάξις συνέβαινε καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ (ἰδ. ξίφος σκίφος—ξένος σκένος—ψαίρω σπαίρω—ψαλὶς σπαλὶς κτλ.) Σχεδὸν ἐν πάσαις ταῖς εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις ἀπαντᾷ ἡ ρίζα squei εἰς ἣν ἀνάγονται τὰ ἑλληνικὰ: σκάλλω (ρίζα σκελ—ὡς βάλλω, πάλλω ἐκ τοῦ βέλ, πέλ) σκύλλω, κοσκυλλάτιον. Ὁ ἐξηγουόμενος ἀνωτέρω κανὼν ἐπιτρέπει νὰ ἀναχθῶσιν ἐνταῦθα καὶ τὰ: σέλμα, σελμών, σανίδων, ἑλματα... σανιδώματα (Ἡδύχιος) σέλμα, σελίς (ἐν τῷ πλοίῳ) σελίς (—πτυχίον, καταβατὸν βιβλίον σελίδες: τὰ μεταξὺ διαφραγματα τῶν διαστημάτων τοῦ πλοίου, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς βιβλίοις τὰ μεταξὺ τῶν παραγράφων). Ἐκ τῆς ρίζης ταύτης δύναται νὰ προέλθῃ καὶ σέλινον τὸ γυναικεῖον, καὶ πιθανῶς ἐτι καὶ τὸ φυτὸν σέλινον, ἐνεκα τῶν ὁδοντωτῶν του φύλλων κληθὲν οὕτως. Καὶ τέλος δὲν ἀμφιδόλλομεν ὅτι τὸ σκοτεινὸν σημεῖον τῆς λέξεως ξύλον, σύλον, ὕλν καὶ silva, εὐρίσκεται ἐν τῇ ἀνωτέρω ρίζῃ, ὡς καὶ ἡ δρυς παράγεται ἐκ τῆς ρίζης der= διασχίζειν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

(Ἀκολουθεῖ).

ΕΠΙΚΛΗΣΙΣ.

Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ,
ἱρακὲς δ' ἱραξίν, ἐμὴν δ' ἂ Μοῦσα καὶ ᾠδὰ.

Θεόκρ.

Ὡ Μοῦσα, κόρη τῶν αἰθέρων γλαυκοχίτον καὶ ἱρατεινή! ἐπὶ μικρὸν τὸν παραδείσιον θρόνον σου ἄφεισα, ἔλθε καὶ ρίψον ἐπὶ τώχρον μέτωπόν μου τὰ καλλίχρυσα ῥόδα σου!

Ἐπὶ μακρὸν εἶδον, Μοῦσα, τὴν γλυκεράν σου μορφήν, οὐδ' ἐξωπύρῃσε τὴν καρδίαν μου ἡ ἀκτίς τοῦ φωτεινοῦ βλέμματός σου. ἐπὶ μακρὸν ἡ λευκή σου πτέρυξ δὲν ἐθώπευσε τὴν μορφήν μου ἐλαφρῶς καὶ ἀοράτως ὡς μυστηριώδης ζεφύρου πνοή, καὶ ἡ χεὶρ μου δὲν ἔψαυσε τὰς χορδὰς τῆς ἀφθόγγου λύρας μου· ἀτμημεῖς δὲ καὶ ξηροὶ τῆς μυρσίνης οἱ κλώνες ὑπὸ τὰς ἀνηλεεῖς χειμερίους πνοὰς ἐφυλλορρόησαν ἀπὸ τῆς κόμης μου. Ἐφυγες, Μοῦσα, καὶ ζῆφος μ' ἐκάλυψε· καὶ ἀσέληνος νύξ ἦν ὁ βίος μου ἐπὶ μῆνα ὅλον· ἔφυγες κ' ἐμαράνθη ὡς δειλὸν κυνόςδατον, ὅπερ, διαλαθὼν τῶν αἵμασιων αὐτοῦ τὴν γοργῶς παρερχομένην ἀκρόπτερον Ἀῦραν, ἐστερήθη τὸ τάλαν τοῦ ζειδώρου αὐτῆς ἀσπασμοῦ· ἢ ὡς εὐθρυπτον κάρφος χλόης, ὅπερ ἀφανὲς ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ ἡλιοφλεγούς κοιλιάδος βλαστήσαν, παρείδε καὶ δὲν ἐρράντισε διὰ τῶν ἀδαμαντολαμπῶν μαργάρων αὐτῆς ἡ ροδόχειρ Ἡώς. Ὡ Μοῦσα! ὡς ποτε ὁ πολυπλανὴς Ὀδυσσεὺς τῆς γενεᾶς ὁλίου γῆς τὰ ἱερὰ ἐδάφη, τὴν μορφήν σου ἐπόθησα!